

LIETUVOS NOTARŲ RŪMAI

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
El. p. rastine@tm.lt
jolita.slikiene@tm.lt

2020-04-14 Nr. S- **187**
Į 2020-03-30 Nr. 20-4498

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

Lietuvos notarų rūmų prezidiumas, išnagrinėjęs pateiktus išvados ir nuomonės gauti Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 3.51, 3.53, 3.61, 3.64, 3.66, 3.67, 3.73, 3.77, 3.79, 3.85, 3.103, 3.140, 3.144 ir 5.7 straipsnių pakeitimo, Kodekso papildymo 3.54¹, 3.76¹, 3.115¹ straipsniais įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 582 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo įstatymo Nr. XII-2111 13 ir 22 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymo Nr. X-1809 8 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymo Nr. VIII-1591 2, 14 ir 24 straipsnių pakeitimo įstatymo projektus (toliau – Projektai), iš esmės pritaria Projektams teikiama siūlymams atsisakyti teismų funkcijų nutraukiant santuoką ir patvirtinant gyvenimą skyrium sutuoktinių bendru sutikimu, kai sutuoktiniai neturi nepilnamečių vaikų, atsisakyti teismo leidimo keisti vedybų sutartį, taip pat teismo dalyvavimo kai kuriais tėvystės pripažinimo atvejais, kai tarp suinteresuotų šalių nėra ginčo, šias funkcijas perduodant notarams.

Nepritariame Projektams teikiamam siūlymui dėl teismo leidimo nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams atsisakymo. Nepilnamečiai vaikai – viena iš labiausiai pažeidžiamų socialinių grupių, o jų turtinių interesų apsauga yra viešojo intereso sudėtinė dalis. Lietuva, ratifikavusi Jungtinių Tautų vaiko teisių konvenciją, įsipareigojo *inter alia* užtikrinti vaikų teises į gyvenamąjį būstą. Šeimos, vaikų teisių ir interesų apsauga, kaip prioritetinį valstybės tikslą, įtvirtina ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos 38-39 straipsniai. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 15 straipsnyje numatyta, kad vaiko teisę į gyvenamąsias patalpas nustato ir saugo šis ir kiti įstatymai. Šeimos turtui Civiliniame kodekse suteiktas ypatingas statusas. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso Trečiosios knygos Šeimos teisės komentare (p. 174-175) nurodoma, kad pagrindinis šeimos turto instituto tikslas – apsaugoti nepilnamečių vaikų ir silpnesniojo (visų pirma, ekonominiu požiūriu) sutuoktinio teises ir teisėtus interesus, bei akcentuojama, kad, kadangi šeimos gyvenamoji patalpa yra esminė materialioji šeimos gyvavimo prielaida, įstatymų leidėjas griežčiausiai riboja nuosavybės teises į gyvenamąją patalpą įgyvendinimą. Taigi, pagrindinis įstatymo leidėjo siekis yra užtikrinti nepilnamečių vaikų teises ir teisėtus interesus. Civilinio kodekso 3.85 straipsnyje įtvirtintas šeimos turto institutas, esantis daugelio valstybių teisėje, yra viena priemonių, kurių pagalba valstybė gali įgyvendinti pareigą užtikrinti, kad nei vienas vaikas neliktų be gyvenamojo būsto dėl savo tėvų neatsakingo elgesio.

Lietuvos notarų rūmų nuomone, atsisakius teisminės šeimos turto sandorių, kai sutuoktiniai turi nepilnamečių vaikų, kontrolės, bus nepakankamai užtikrinta nepilnamečių vaikų teisių ir teisėtų interesų apsauga. Vaiko teisėtų interesų apsaugą paliekant išimtinai tėvams, o šios

pareigos tinkamą įgyvendinimą pavedant prižiūrėti tik už vaiko teisių apsaugą ir gynimą atsakingoms institucijoms, gali susidaryti situacijos, kai nebus realiai užtikrinti vaikų interesai, ir jie liks be gyvenamosios vietos. Atkreiptinas dėmesys, kad sandoris gali pažeisti vaiko interesus ir tuo atveju, jeigu ta šeima apskritai nežinoma už vaiko teisių apsaugą ir gynimą atsakingoms institucijoms. Vaiko interesų pažeidimą tokiais atvejais lemia pats sandoris, jo sąlygos, kiti, būsimi vaiko tėvų sandoriai dėl šeimos gyvenamosios patalpos. Be to, vaiko teisių apsaugos sistemos reforma buvo įgyvendinta visai neseniai, todėl yra neaišku, kaip ir ar pakankamai jos metu įdiegti kompleksiniai vaiko teisių užtikrinimo ir apsaugos mechanizmai pagelbėtų šiuo atveju, ar tai nebūtų tik reagavimas į vaiko teisių pažeidimus *ex post*. Atitinkamai keltinas klausimas, ar tokiu atveju nebūtų atvirkštinio efekto, t. y. atsisakius išankstinio teismo leidimo nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sandoriams sudaryti, teismuose būtų nagrinėjamos bylos dėl vaikų teisių pažeidimo. Taigi, nebūtų pasiektas ir vienas tikslų – sumažinti teismų darbo krūvį. Aiškinamajame rašte nenurodoma, kodėl teismo leidimo siūloma atsisakyti tik sandoriams su šeimos turtu, kai sutuoktiniai turi nepilnamečių vaikų, o kitais panašiais atvejais teismo leidimo būtų reikalaujama, pavyzdžiui, perleidžiant nepilnamečio vaiko turtą, nepilnamečio vaiko vardu priimant ar atsisakant palikimo. Manytume, kad vienodas apsaugos lygis turėtų būti užtikrinamas visais atvejais, susijusiais su nepilnamečio interesais. Paminėtina ir tai, kad, priešingai, nei nurodoma Aiškinamajame rašte, visų vaikų, nepriklausomai nuo tėvų tarpusavio teisinės padėties, teisės ir interesai yra ginami vienodai (žr. pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. balandžio 26 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-302/2006), taigi, teismo leidimas reikalingas ir tais atvejais, kai vaikus augina nesusituokę tėvai.

Vadovaujantis tuo, kas išdėstyta, siūlytume nekeisti esamo teisinio reguliavimo ir palikti teismams leidimų sandoriams dėl nekilnojamojo daikto, kuris yra šeimos turtas, sudaryti išdavimo funkciją. Siekiant sumažinti teismų darbo krūvį, neturi būti mažinamas vaiko teisių apsaugos lygis.

Prezidentas

Marius Stračkaitis

Originalas siunčiamas nebus

Sandra Ražanaite, tel. (8 5) 261 4757, el. p. sandra.razanaite@notarurumai.lt

Eglė Čaplinskienė, tel. (8 5) 261 4757, el. p. egle.caplinskiene@notarurumai.lt